

V Bruselu dne 12.3.2013
COM(2013) 141 final

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ

Zlepšování výživy matek a dětí prostřednictvím vnější pomoci: rámec politiky EU

{SWD(2013) 72 final}

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ

Zlepšování výživy matek a dětí prostřednictvím vnější pomoci: rámec politiky EU

PODVÝŽIVA – TRAGÉDIE, KTERÉ LZE ZABRÁNIT

Následky špatné výživy představují jednu z nejzávažnějších tragédií dnešní doby, kterým lze zabránit. Plnění rozvojového cíle tisíciletí snížit počet lidí trpících hladem na polovinu v mnoha zemích zaostává a každé šesté dítě stále trpí podváhou. Tyto děti jsou oběťmi začarovaného kruhu: kombinace chudoby, nedostatečné výživy a chorob jim připraví ten nejhorší možný vstup do života, a v důsledku toho se pak jedinci i celé společnosti nedokáží z chudoby vymanit.

EU je v oblasti zajišťování potravin a výživy významným aktérem – finanční rozhodnutí ve prospěch rozvoje venkova, územního plánování, udržitelného zemědělství a zajišťování potravin a výživy představují pro období 2006–2011 v průměru více než 1 miliardu EUR ročně. Mezi konkrétní iniciativy, které přispěly k lepšímu zajištění potravin a výživy, se řadil potravinový nástroj ve výši 1 miliardy EUR na pomoc zemím, které byly nejvíce zasaženy krizí v důsledku růstu cen potravin v letech 2007/2008, a 1 miliarda EUR v rámci iniciativy pro rozvojové cíle tisíciletí na podporu těch zemí, které v plnění těchto cílů zaostávají, mimo jiné zejména pokud jde o rozvojový cíl tisíciletí 1c snížit na polovinu počet lidí trpících hladem, jakož i cíle 3 a 4. Kromě toho řeší EU akutní problémy v zajišťování potravin a výživy prostřednictvím humanitární a rozvojové pomoci. Každý rok se na pokrytí potravinových a výživových potřeb vydá třetina až polovina ročního rozpočtu EU na humanitární pomoc.

Nedávno přijala Komise v rámci akce Global Hunger v Londýně roku 2012 politický závazek podporovat partnerské země v jejich snaze snížit do roku 2025 počet dětí mladších pěti let, které trpí zaostáváním růstu, nejméně o 7 milionů. Toto sdělení představuje reakci Komise na to, jak tohoto cíle dosáhnout, a obecněji na to, jak omezit celkovou podvýživu matek a dětí.

Pro vyřešení tohoto problému je nutný meziodvětvový přístup, který spojí udržitelné zemědělství, rozvoj venkova, zajištění potravin a výživy, veřejné zdraví, zajištění vody a hygieny, sociální ochranu a vzdělávání. Je třeba, aby partnerské země tento problém uznaly a zavázaly se proti němu bojovat, aby se ženám a kojencům dostávalo péče a živin, které potřebují pro důstojný start do života. Mezinárodní společenství je odhodláno učinit vše, co je v jeho silách, pro podporu úsilí partnerských zemí o zlepšení výživy matek a dětí.

Rámec rozvojové politiky EU je stanoven v návrhu **Agendy pro změnu**¹ vypracovaném Komisí a následných závěrech Rady z května 2012². Přístup EU k zajišťování potravin a potravinové humanitární pomoci ve třetích zemích pak dále upřesnila **sdělení o politikách EU v oblasti zajišťování potravin a humanitární potravinové pomoci**³ a následné závěry Rady z května 2010⁴. Tyto dokumenty kladou stejný důraz na každý ze čtyř pilířů zajišťování potravin – dostupnost potravin, přístup k potravinám, lepší výživu a lepší předcházení krizím a jejich řízení – a podtrhují zvláštní problémy spojené se zlepšováním stavu výživy v humanitárních situacích. Tímto sdělením se doplňuje a rozvíjí zlepšený výživový pilíř.

¹ KOM(2011) 637.

² Dokument 9369/12.

³ KOM(2010) 127 a KOM(2010) 126.

⁴ Dokument 9597/10.

Tento rámec politiky doplnilo **sdělení o přístupu EU ke zvyšování odolnosti: poučení z krizí v oblasti zajišťování potravin**⁵, které zdůrazňuje, jak jsou výživa a odolnost v některých kontextech úzce propojeny (zejména v oblasti Sahelu a Afrického rohu, kde odolnost představuje hlavní zásadu vícestranných iniciativ AGIR⁶ a SHARE⁷ pro řešení krizí v oblasti potravin a výživy).

Kromě toho **akční plán EU pro rovnost žen a mužů a pro posílení postavení žen v oblasti rozvoje na období 2010–2015**⁸ zdůraznil významnou souvislost mezi rozvojovými cíli tisíciletí 1, 3 a 4, rolí žen a rovností žen a mužů.

Tento dokument o politice v oblasti výživy zdůrazňuje, že je nutná lepší koordinace humanitární a rozvojové pomoci, aby se zvýšila odolnost zasaženého obyvatelstva. Byl vyžádán Radou a Účetním dvorem a stanoví hlavní odpovědnost vlád jednotlivých států za oblast výživy, jakož i významnou úlohu žen a mužů v rozvojových zemích při provádění změn.

1. ODŮVODNĚNÍ

Rozsah problému

Podle Světové zdravotnické organizace je špatná výživa největší hrozbou pro zdraví světové populace. V mnoha rozvojových zemích zapříčiňuje v důsledku nejméně jednu třetinu všech dětských úmrtí a 20 % úmrtí matek⁹. Miliony dětí sice přežijí, ale trpí zadržným růstem (mají malou výšku ve vztahu k věku a zaostávají v duševním vývoji) anebo před pátým rokem věku několikrát strádají vyhubnutím (úbytkem hmotnosti). Celkem trpí přibližně 165 milionů neboli čtvrtina světové dětské populace zadržným růstem¹⁰ a 2,6 milionu dětí mladších pěti let ročně na následky podvýživy umírá¹¹. Více než 90 % těchto dětí žije v Africe a Asii. Kromě toho trpí přibližně 52 milionů (8 % světové populace) dětí do pěti let nízkou hmotností ve vztahu k výšce, přičemž nejvíce z nich žije opět v Asii a Africe¹².

Zvláštní pozornost bude věnována populacím strádajícím podvýživou v oblastech, kde je nedostatečná institucionální kapacita a časté katastrofy nebo konflikty mají na nejzranitelnější skupiny ničivé účinky, což je případ nestabilních zemí.

Podvýživa uzavírá jednotlivce i společnost do začarovaného kruhu chudoby. Děti z chudých rodin mají větší pravděpodobnost, že budou trpět podvýživou, která zhoršuje jejich schopnost učit se a zvyšuje náchylnost k nemocem a chorobám. To zhoršuje schopnost dítěte najít si v dospělosti zaměstnání a vést produktivní život, čímž přenáší chudobu do další generace. Podvýživa představuje obzvláště závažný problém mezi chudým obyvatelstvem na venkově a ve skupinách vystavených diskriminaci. Ve venkovských oblastech je podíl dětí se zadržným

---

⁵ COM(2012) 586.

⁶ Alliance Globale pour l'Initiative Résilience.

⁷ Supporting the Horn of Africa's Resilience.

⁸ SEK(2010) 265.

⁹ Black R. E. et al., *Maternal and child undernutrition: global and regional exposures and health consequences* (Podvýživa matek a dětí: světový a regionální výskyt a zdravotní následky), The Lancet, 2008.

¹⁰ UNICEF, WHO, Světová banka, *Levels & Trends in Child Malnutrition* (Úrovně a trendy v oblasti dětské podvýživy), 2012 (údaje z roku 2011).

¹¹ UNICEF, *Levels and trends in child mortality* (Úrovně a trendy v oblasti dětské úmrtnosti), 2011.

¹² UNICEF, WHO, Světová banka, *Levels & Trends in Child Malnutrition* (Úrovně a trendy v oblasti dětské podvýživy), 2012 (údaje z roku 2011).

růstem 1,5krát vyšší než ve městech¹³. Vzhledem k tomuto faktu je EU odhodlána podporovat drobné zemědělce a život na venkově.

Rovněž mnoho žen v rozvojovém světě má malou výšku anebo trpí podváhou. Mezi příliš hubené lze zařadit 10 až 20 % žen v subsaharské Africe a 25 až 35 % žen v jižní Asii. V této skupině je nejrozšířenějším problémem souvisejícím s výživou anémie způsobená nedostatkem železa, která ohrožuje téměř polovinu všech žen¹⁴. **Období od těhotenství do druhých narozenin dítěte – prvních 1 000 dní – se považuje za nejdůležitější při předcházení podvýživě a jejím následkům v dospělém životě.** K celé polovině případů zadržného růstu dochází v děloze, což podtrhuje zásadní význam lepší výživy pro ženy a dívky v reprodukčním věku. U matek, které trpí podváhou, malou výškou anebo anémií, je zvýšené riziko, že porodí malé dítě.

Celosvětový pokrok při řešení problémů zadržného růstu a vyhubnutí je zatím pomalý. Podíl dětí, které mají malou výšku ve vztahu k věku, se ze 40 % v roce 1990 snížil na 26 % v roce 2011¹⁵. Pokrok při řešení nízké hmotnosti je dokonce ještě pomalejší a ukazuje se, že je třeba mnohem většího úsilí. Kromě zadržného růstu a vyhubnutí ohrožuje téměř dvě miliardy lidí na celém světě deficit mikronutrientů, které jsou zásadní pro růst a vývoj člověka (např. vitamínu A, jódu, železa a zinku)¹⁶.

Příčiny

Příčiny podvýživy se liší v závislosti na situaci a konkrétním jedinci a jsou shrnuty v koncepčním rámci. Obvykle působí na třech úrovních (viz diagram níže):

- Bezprostřední příčiny mají dvě dimenze: nedostatečný příjem potravy (co do kvality nebo množství) a choroby.
- Hlubší příčiny jsou úzce provázány s chudobou a zahrnují tři kategorie: problémy se zajišťováním potravin pro domácnost, nedostatečná péče o děti a ženy a prostředí se zdravotními riziky / nekvalitní zdravotnické služby.
- Základní příčiny nalezneme na místní, vnitrostátní a mezinárodní úrovni: sem může patřit špatná veřejná správa, demografický růst, ozbrojené konflikty, změny klimatu, omezené přírodní zdroje nebo vysoké a kolísavé ceny potravin.

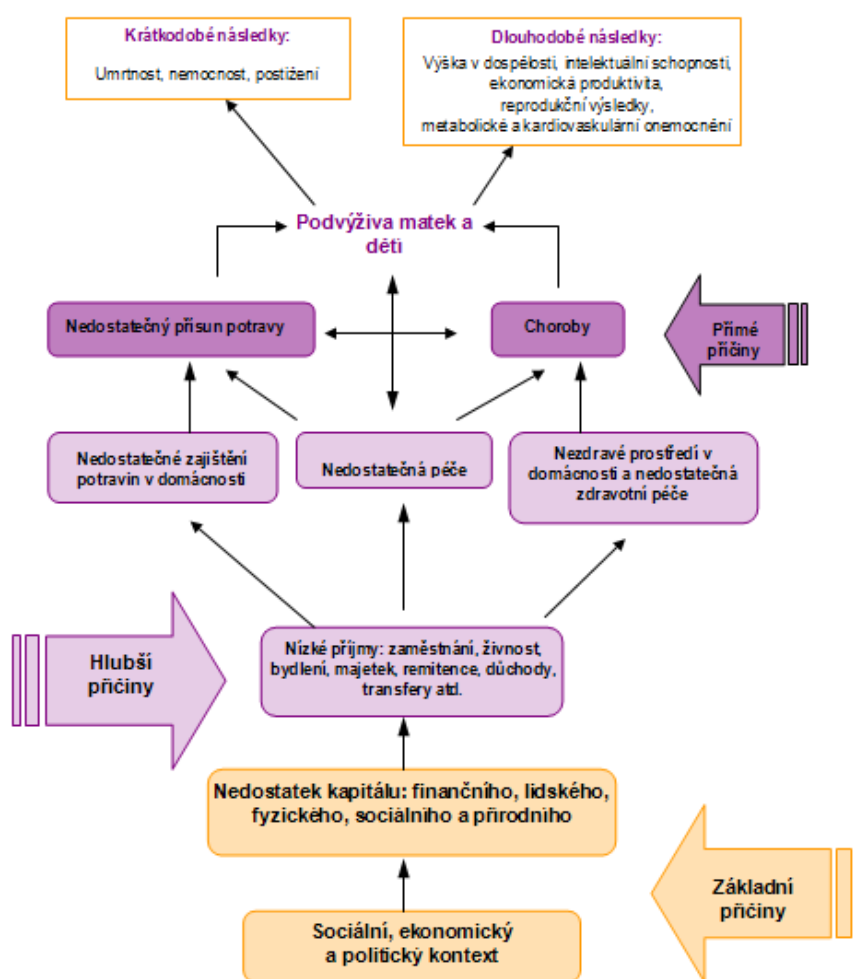
¹³ Tamtéž.

¹⁴ De Benoist B. et al., *Worldwide Prevalence of Anemia 1993-2005: WHO Global Database on Anaemia* (Celosvětový výskyt anémie: světová databáze anémie WHO), Světová zdravotnická organizace a střediska pro kontrolu a prevenci nemocí, 2008.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ WHO, WFP, UNICEF, *Preventing and controlling micronutrient deficiencies in populations affected by an emergency - Multiple vitamin and mineral supplements for pregnant and lactating women, and for children aged 6 to 59 months* (Prevence a zvládání deficitu mikronutrientů v populacích postižených mimořádnou událostí – Kombinované vitaminové a minerální doplňky pro těhotné a kojící ženy a pro děti ve věku 6 až 59 měsíců), 2007.

Koncepční rámec pro oblast výživy

Zdroj: Podklady UNICEF (1990) a upraveno z The Lancet Series, 2008

Relativní význam jednotlivých možných příčin závisí na dynamice každé situace a skupiny obyvatel. Z tohoto důvodu je zásadním předpokladem pro reakci na problém důkladná analýza. Různé faktory vedoucí k podvýživě jsou vzájemně propojeny a vyžadují reakci zahrnující více oblastí.

Následky

Na individuální úrovni je podvýživa hlubší příčinou značné úmrtnosti dětí a matek. Přispívá k 35 % nemocí, jimiž trpí děti mladší pěti let¹⁷, a dlouhodobá podvýživa (zadržovaný růst anebo časté úbytky hmotnosti a nedostatek mikronutrientů) způsobuje ničivé a nevratné poškození. Deficit jódu a zadržovaný růst mají souvislost s výrazným omezením kognitivního vývoje¹⁸.

¹⁷ Black R. E. et al., *Maternal and child undernutrition: global and regional exposures and health consequences* (Podvýživa matek a dětí: světový a regionální výskyt a zdravotní následky), The Lancet, 2008.

¹⁸ S Grantham-McGregor et al., *Development potential in the first 5 years for children in developing countries* (Vývojový potenciál dětí v rozvojových zemích v prvních pěti letech života), The Lancet, 2007.

Zadržený růst není pouze osobní tragédií, které lze zabránit; brání rovněž hospodářskému pokroku, a to jak jednotlivých rodin, tak celých národů. Ekonomické náklady na podvýživu byly odhadnuty na 10 % celoživotních příjmů jednotlivce¹⁹ a 2 až 8 % hrubého domácího produktu (HDP). Podvýživa rovněž vyvíjí tlak na přetížené zdravotnické systémy, protože podvyživení jedinci mají větší pravděpodobnost onemocnění a podvýživa v dětství je spojena s chronickými, nákladnými chorobami v pozdějším věku.

Problémy v řešení podvýživy

Pro vyřešení podvýživy je třeba překonat několik problémů. Tyto problémy poukazují na nutnost podniknout tyto kroky:

- Zvýšit investice v oblasti výživy na úrovni jednotlivých zemí (zejména v dlouhodobém časovém výhledu). Sem patří rovněž posílení vedoucího postavení států, vnitrostátních právních rámců a kapacit pro řízení i strategických kapacit v oblasti výživy s cílem mobilizovat aktéry pro dosažení společného cíle a soudržného meziodvětvového přístupu.
- Sladit politiky, které mají vliv na výživu, prováděné různými ministerstvy a dárcovskými organizacemi. To zahrnuje začlenění výživy jakožto hlavního cíle do politik v oblasti rozvoje venkova a místních iniciativ, udržitelného zemědělství, rybolovu, zajišťování potravin, veřejného a reprodukčního zdraví, zajištění vody a hygieny, sociální ochrany a vzdělávání.
- Prosazovat rovnost žen a mužů a posilovat postavení žen ve všech odvětvích týkajících se výživy²⁰ na základě identifikace sociálních faktorů vedoucích k podvýživě. Pro zajištění potravin a výživy je zásadní hospodářská, společenská i reprodukční role žen i jejich role v domácnosti.
- Protože podvýživa představuje mezigenerační problém a je stejně tak následkem krizí jako dlouhodobých trendů, zásadní význam má úsilí o větší soudržnost a koordinaci výživové pomoci v celém spektru od mimořádných událostí po rozvojovou pomoc.
- Je nutné lépe porozumět tomu, co proti podvýživě „zabírá“, prostřednictvím aplikovaného výzkumu a pečlivého sledování a hodnocení, aby bylo možno určit účinné politiky a opatření na zlepšení výživy v různých oblastech, jakož i rozšiřovat intervence. Zásadní význam má vyšší účinnost intervencí cílených na výživu a intervencí, které mají na výživu vliv, v souladu s obecnými zásadami účinné pomoci.
- EU je toho názoru, že podpora drobného zemědělství má potenciál zvýšit dostupnost výživné stravy pro venkovské i městské chudé obyvatelstvo a mít pozitivní účinky na jejich životní podmínky. To znamená určit a využívat příležitosti ke zlepšení výživy v hodnotových řetězcích s cílem zlepšit dostupnost potravin bohatých na živiny, přístup k nim a jejich příjem, pokud jde o chudé obyvatelstvo.
- Je nutné navázat na světové politické a finanční závazky pro řešení nedostatečného zajišťování potravin a podvýživy, zejména s ohledem na rámec rozvojových cílů tisíciletí po roce 2015.

¹⁹ Světová banka, *Repositioning Nutrition as Central to Development - A Strategy for Large-Scale Action* (Zásadní význam výživy pro rozvoj – strategie pro rozsáhlá opatření), 2006.

²⁰ Včetně zvyšování povědomí žen a případně včetně otázek reprodukčního zdraví.

2. ZÁKLADNÍ ZÁSADY A CÍLE

Základní zásady

Podpora EU je v souladu se zásadami účinné pomoci v co nejvyšší míře sladěna s partnerskými politikami a prioritami. Pro vyřešení podvýživy je třeba, aby partnerské země problém uznaly a zavázaly se k jeho řešení. Mezinárodní společenství bude ze všech sil podporovat partnerské země v jejich úsilí o zlepšení výživy matek a dětí, avšak aby bylo možné podvýživu řešit udržitelným způsobem, jisté zdroje musí vyčlenit i samotné vlády.

Cílem EU je zajistit maximální komplementaritu a časové rozvržení humanitárních a rozvojových intervencí. Závazek EU, pokud jde o zvyšování odolnosti, přináší v oblasti výživy nové příležitosti: aktéři humanitární i rozvojové pomoci budou spolupracovat na vytváření společného porozumění situaci v oblasti výživy (prostřednictvím společných analýz a operačních vyhodnocení), které bude představovat základ pro definování společných strategických priorit při plánování v oblasti humanitárních a rozvojových prostředků. Pomoc EU na zmírnění podvýživy při humanitárních krizích je i nadále určována humanitárními zásadami lidskosti, neutrality, nestrannosti a nezávislosti a řídí se přístupem jasně založeným na potřebách.

S cílem řešit různé faktory ovlivňující podvýživu by EU měla provádět opatření ve více odvětvích, aby řešila různé faktory ovlivňující podvýživu. Tento přístup uznává, že samotné intervence cílené na výživu k udržitelnému snížení podvýživy nestačí. Velký význam budou mít zejména opatření, která se týkají rozvoje venkova²¹, udržitelného zemědělství, zajištění potravin a výživy, veřejného zdraví, zajištění vody a hygieny, sociální ochrany a vzdělávání.

Rozvojová pomoc v oblasti výživy se bude zaměřovat v první řadě na vytváření vhodných podmínek pro optimální růst během prvního „1 000 dní“ od početí do dvou let věku, které představují „jedinečnou příležitost pro zásah“. EU by měla usilovat o to, aby zabránila jakýmkoli nezamýšleným negativním dopadům své pomoci na výživu nebo je případně minimalizovala. To je důležité například v souvislosti s bezpečností inovací a používáním produktů pro zvláštní výživu. Pro snížení rizik, jako je např. vyšší výskyt onemocnění šířených potravinami či vodou nebo zvýšení pracovní zátěže žen na úkor péče o děti, jsou rovněž zásadní kontrolní opatření. Dále bude EU zajišťovat soudržnost a soulad mezi svými politikami, které mají vliv na potraviny a výživu, jako jsou politiky v oblasti obchodu, změn klimatu, zdraví, životního prostředí, zaměstnanosti atd.

EU posílí spolupráci s institucionálními aktéry: partnerskými zeměmi, členskými státy EU a jinými bilaterálními dárci, mezinárodními organizacemi a celosvětovými sítěmi (např. iniciativou SUN, humanitárním systémem seskupení). Kromě toho by EU měla rozšiřovat a posilovat svá partnerství s neinstitutonálními aktéry. Pokud je to možné a vhodné, měla by EU maximalizovat udržitelnost intervencí tím, že bude podporovat jejich začlenění do vnitrostátních plánů a rámců politiky.

EU by měla posílit své partnerství s organizacemi občanské společnosti, neziskovými organizacemi a výzkumnými organizacemi a bude využívat jejich odborných znalostí, čímž napomůže vytvoření příznivého prostředí pro zapojení/mobilizaci občanů a řádnou správu věcí veřejných a v příslušných případech podpoří jejich kapacity pro provádění opatření a dosahování výsledků.

EU by měla usilovat o další spolupráci se soukromým sektorem. Chce usnadnit zapojení podniků do boje proti podvýživě, využít jejich komparativních výhod a odborných znalostí

²¹ K řešení problému mohou přispět silné komunitní politiky rozvoje venkova, které zaujímají meziodvětvový přístup.

(např. v oblasti kontroly bezpečnosti výrobků, fortifikace, prosazování certifikačních a komunikačních technologií a zvyšování povědomí pomocí sociálního marketingu). Tím bude EU podporovat odpovědné obchodní praktiky, sociální odpovědnost podniků a řádné politické a právní prostředí, jakož i předcházení střetu zájmů a nespravedlivým výhodám.

Cíle

Cílem politiky popsané v tomto sdělení je zlepšit výživu matek a dětí, což znamená snížit úmrtnost, nemocnost i opožděný růst a vývoj, které jsou důsledkem podvýživy. Konkrétně chce dosáhnout specifických cílů na dvou úrovních:

- snížit počet dětí mladších pěti let, které trpí zaostáváním růstu,
- snížit počet dětí mladších pěti let, které jsou vyhublé.

První cíl je v souladu s prvním celosvětovým cílem Světového zdravotnického shromáždění (WHA) přijatým v roce 2012, tj. *40% snížení celkového počtu dětí do pěti let, které trpí zaostáváním růstu, do roku 2025*²². K tomu je třeba snížit do roku 2025 počet dětí, které mají malou výšku ve vztahu k věku, o více než 70 milionů. Současné trendy přispějí ke snížení počtu dětí s malou výškou přibližně o 40 milionů, to však bude výrazně méně, než jaký je cíl WHA. Celosvětově se výskyt zadržného růstu snižuje v průměru o 1,8 % ročně. Aby bylo možné dosáhnout cíle WHA do roku 2025, musela by tato míra činit 3,9 %, to znamená, že je třeba výrazně zvýšit společné úsilí, aby se **stávající míra poklesu zdvojnásobila**. Komise se proto zavázala podporovat partnerské země při snižování počtu dětí do pěti let, které trpí zaostáváním růstu, nejméně o 7 milionů nad rámec současného trendu.

Zadržný růst jakožto specifický cíl ukazuje odhodlání EU řešit tuto hlavní překážku lidského a hospodářského rozvoje. To však nevylučuje poskytování pomoci na odstraňování jiných forem podvýživy, pokud mají význam pro veřejné zdraví a jsou pro partnerské vlády prioritou.

Druhý cíl je rovněž v souladu s celosvětovým cílem Světového zdravotnického shromáždění. Komise se bude prostřednictvím své celkové strategie podílet na dosažení celosvětového cíle WHA (2012) *snížit výskyt vyhubnutí u dětí na méně než 5 % a na této úrovni ho udržet*²³. Při humanitárních krizích, kdy míra úmrtnosti nebo výskyt nízké hmotnosti přesáhnou kritickou úroveň²⁴, by EU měla provádět intervence s cílem snížit počet úmrtí způsobených podvýživou.

3. STRATEGICKÉ PRIORITY

Vzhledem k souvislostem, problémům a výše uvedeným zásadám určila Komise tři strategické priority pro svá opatření v oblasti výživy matek a dětí, jak zdůrazňují výše uvedené výsledky.

Strategická priorita č. 1: Posílit mobilizaci a politické závazky v oblasti výživy

Na úrovni jednotlivých zemí bude snaha o mobilizaci a politické závazky probíhat prostřednictvím politického dialogu a propagace. Vedení a odpovědnost jednotlivých států jsou pro řešení podvýživy zásadní. EU by v těsné spolupráci s iniciativou SUN měla podporovat vzájemné konkrétní závazky ke snížení podvýživy matek a dětí přijaté členy iniciativy SUN včetně partnerských zemí. Komise a některé členské státy již dnes působí

²² WHO, šedesáté páté Světové zdravotnické shromáždění, A65/11, 2012.

²³ WHO, šedesáté páté Světové zdravotnické shromáždění, A65/11, 2012.

²⁴ Úmrtnost dětí do pěti let > 2/10000/den; GAM (celková akutní malnutrice) > 15 % nebo GAM > 10 % s výskytem přitěžujících faktorů. (Pracovní dokument útvarů Komise o „řešení podvýživy v mimořádných situacích“.)

v řadě zemí jako organizátoři dárcovské pomoci iniciativy SUN s cílem podporovat národní úsilí, mobilizovat zdroje a zajistit větší soudržnost mezi dárci a celkovou mezinárodní podporou.

Na mezinárodní úrovni by EU měla usilovat o větší harmonizaci a soudržnost a účinnější mezinárodní reakce. EU by se měla zapojit do příslušných procesů – zejména G8/G20, Světového zdravotnického shromáždění, Výboru pro celosvětové zajišťování potravin, iniciativy pro zlepšení stavu výživy SUN, Stálého výboru OSN pro výživu, Výboru pro potravinovou pomoc a humanitárního systému seskupení. EU by například měla podporovat lepší koordinaci v oblasti výživy napříč odvětvími a s mezinárodními aktéry, kteří se podílejí na potravinové pomoci při humanitárních krizích, a to zejména v těch mezinárodních organizacích, v nichž díky svým finančním příspěvkům zastává významnou úlohu. EU by rovněž měla podporovat iniciativu SUN v její snaze o zapojení většího počtu zemí s velkým zatížením, udržování politických závazků a vedení na vysoké úrovni a usnadňování koordinace mezinárodního úsilí. Bude provádět koordinaci s členskými státy EU s cílem zvýšit účinnost a zajistit větší mobilizaci napříč odvětvími a účast na mezinárodním úsilí. Bude se zasazovat o to, aby se zajistilo významné postavení výživy mezi cíli rozvojových plánů po roce 2015. Komise uznává klíčovou úlohu, kterou může při zajišťování politických závazků jednotlivých zemí sehrávat občanská společnost.

Aby účinněji posílila řízení v oblasti výživy na vnitrostátní i mezinárodní úrovni, bude EU využívat své pozice v iniciativě SUN a zejména vlivu její „vedoucí skupiny“. Tuto skupinu tvoří hlavy států, vedoucí představitelé rozvojových agentur včetně evropského komisaře pro rozvoj, vedoucí představitelé agentur OSN, významní zástupci organizací občanské společnosti a soukromého sektoru.

Strategická priorita č. 2: Rozšíření opatření na úrovni jednotlivých zemí

Rozšíření opatření na úrovni jednotlivých zemí si vyžádá lepší využívání stávajících zdrojů a dodatečné finanční zdroje pro zlepšení výsledků v oblasti výživy. EU by měla navýšit svůj finanční příspěvek na výživu a podporovat rozvoj programů, které představují přístup s pozitivním vlivem na výživu. EU by měla tuto strategii aktivně prosazovat u jiných vládních institucí.

V oblasti rozvoje je zahraniční pomoc EU v souladu s prioritami a politikami, které stanovily partnerské země na podporu provádění vnitrostátních plánů.

a) Posílení lidských a institucionálních/systémových kapacit

EU by měla podporovat vytváření vnitrostátních politických rámců, které povedou k lepší výživě matek a dětí (tj. zahrnujících obecné a specifické cíle, ukazatele a rozpočtové dopady v oblasti výživy). Bude podporovat:

- vytváření státních strategií a akčních plánů s odhadem potřebných prostředků²⁵ v oblasti výživy,
- koordinační mechanismy týkající se více odvětví a více aktérů, které zahrnují aktéry humanitární a rozvojové pomoci, s cílem usnadnit sdílení informací, dialog, společné plánování, zřizování spolupráce a sdílení úloh,
- budování strategických a řídicích kapacit v rámci příslušných orgánů (např. ministerstev a humanitárních koordinačních struktur),
- budování technických kapacit pro oblast výživy mezi aktéry humanitární a rozvojové pomoci v odvětvích rozvoje venkova, udržitelného zemědělství,

²⁵ Včetně vnitrostátních investic.

zajišťování potravin a výživy, veřejného zdraví, zajištění vody a hygieny,
sociální ochrany a vzdělávání.

b) Posílení intervencí cílených konkrétně na výživu v humanitárním a rozvojovém kontextu

EU by měla navýšit své investice do intervencí s prokázanou účinností, které se mají provádět ve všech zemích s vysokým výskytem podvýživy. Ty se často rozdělují do tří kategorií: 1) komunikace cílená na změny chování (např. propagace kojení a vhodné doplňkové výživy), 2) poskytování mikronutrientů a intervence pro boj proti vnitřním parazitům (např. doplňování železa nebo fortifikace) a 3) intervence v oblasti doplňkové a léčebné výživy. Poslední kategorii se bude věnovat zvláštní pozornost v oblastech (včetně humanitárních krizí), kde je problémem pro veřejné zdraví vyhubnutí. Kategorie i seznamy dostatečně podložených intervencí cílených na výživu, jež mají být v zemích s vysokým výskytem podvýživy prováděny ve větším rozsahu, budou aktualizovány, jakmile budou k dispozici nové důkazy. Kromě toho by EU měla podporovat intervence s prokázanou účinností ve zvláštních případech. Sem bude patřit řada opatření určených pro konkrétní situace, jako je diverzifikace stravy pomocí lepšího přístupu k výživné stravě na úrovni domácností nebo poskytování finančních prostředků na zlepšení výživy dětí a matek.

Předcházení podvýživě a její řešení u žen v reprodukčním věku bude mít zásadní význam pro snížení podvýživy matek i dětí.

c) Posílení opatření s vlivem na výživu v humanitárním a rozvojovém kontextu

- Tato opatření obvykle řeší hlubší a základní příčiny podvýživy (např. program zajišťování vody/hygieny, který zlepšuje hygienické podmínky a snižuje pracovní zatížení žen, usnadnění přístupu k vodě, intervence v oblasti zajištění potravin a výživy zaměřené konkrétně na větší různorodost stravy, podpora bezplatného přístupu ke zdravotní péči pro jedince s vysokým rizikem vyhubnutí během humanitárních krizí). Vyžadují začlenění otázek výživy do různých odvětvových přístupů, aby bylo možné jejich prováděním dosáhnout lepších výsledků v oblasti výživy. Toho lze docílit pomocí:
- systematického zahrnování výživy do analýzy situace a při rozhodování o odvětvových strategiích, opatřeních a kritériích pro jejich zacílení. K lepší výživě může přispět mnoho odvětví, ať už neúmyslně nebo záměrně. K těm, která budou pravděpodobně nejúčinnější, se řadí zajišťování potravin (včetně drobného zemědělství, opatření zaměřených na zlepšení života na venkově a sociálních transferů), zdravotnictví, sociální ochrana, zajištění přístupu k vodě a hygieně a vzdělávání,
- zahrnutí ukazatelů významných pro oblast výživy do rámce pro sledování,
- začlenění opatření, která posílí hospodářskou sílu domácností a žen a zároveň zachovají jejich schopnost pečovat o malé děti.

Strategická priorita č. 3: Znalostmi k lepší výživě (posílení odborných znalostí a znalostní základny)

Tato strategická priorita má dva rozměry: posílení informační základny pro rozhodování a poskytování technického poradenství a pomoci.

a) Informace pro rozhodování

EU uznává zásadní úlohu relevantních a spolehlivých informací pro přijímání informovaných rozhodnutí. Proto bude investovat do aplikovaného výzkumu a podporovat informační systémy.

- Aplikovaný výzkum

EU by měla investovat do výzkumu s cílem rozšířit základnu faktů o účinnosti a účelnosti různých opatření v závislosti na situaci. To by v konečném důsledku mělo přinést informace pro tvorbu politik a navrhování intervencí a rozšířit možnosti reakce v různých klíčových odvětvích (např. zdravotnictví, zajištění vody a hygieny, udržitelného zemědělství, zajišťování potravin a výživy).

I přes značné teoretické argumenty týkající se zlepšení výživy prostřednictvím intervencí v oblasti zajišťování potravin jsou empirické důkazy pro tento fakt stále chatrné a je třeba je neodkladně posílit. Jakožto jeden z nejvýznamnějších světových dárců v oblasti zajišťování potravin a výživy a potravinové humanitární pomoci má EU jasnou a výraznou komparativní výhodu, a zároveň i odpovědnost, tyto chybějící doklady doplnit. Bude podporovat operační výzkum, který rozšíří soubor důkazů tím, že bude porovnávat výsledky různých strategií zajišťování potravin a výživy a potravinové pomoci.

U opatření s prokázanou účinností (buď globální, nebo v konkrétních situacích) by EU měla podporovat výzkum s cílem určit použitelné prováděcí mechanismy, které by umožnily přechod od drobných intervencí k celostátním opatřením.

- Informační systémy

EU by měla podporovat informační systémy, zejména v zemích s vysokým rizikem krizí, s těmito cíli:

- posílit kvalitu a relevanci informační základny pro rozhodování,
- usnadnit šíření a využívání informací pro rozhodování,
- dosáhnout větší institucionalizace a udržitelnosti těchto systémů,
- zlepšit koordinaci různých iniciativ a systémů, které poskytují údaje o výživě nebo informace s výživou související.

b) Technické poradenství a pomoc při budování kapacit

Kromě finančních prostředků bude Komise rovněž poskytovat technické poradenství a pomoc pro provádění tohoto sdělení, a to v rámci akčních plánů a strategií pro výživu pro jednotlivé země. Obrátí se na delegace EU, případně na úřady ECHO, a kde je to možné, také na vládní protějšky a partnery.

4. ODPOVĚDNOST ZA VÝSLEDKY

Komise bude sledovat své finanční investice i související výsledky jak u opatření cílených na výživu, tak u opatření, která mají na výživu vliv. To umožní provést nejen analýzu účinnosti využívání zdrojů, ale také analýzu trendů: jak velké částky se utrácí, kde a za jakým účelem.

Prostřednictvím svých zpráv se Komise bude snažit zvýšit odpovědnost vůči evropským občanům, partnerským zemím, členským státům EU, partnerským organizacím i příjemcům.

a) Sledování/měření výsledků

Komise vytvoří systém měření výsledků svých opatření v oblasti výživy, přičemž zvláštní důraz bude klást na omezení výskytu zadržného růstu. Tento cíl představuje významný posun od prostého měření vstupů a výstupů a Komise si stanovila náročný úkol objektivně posoudit, do jaké míry naše úsilí přispěje k omezení zadržného růstu, o které usilujeme. Bude usilovat o vytvoření systému sledování v oblasti výživy společného pro rozvojové partnery a země. Komise bude i nadále podávat zprávy o dopadech svých intervencí řešících podvýživu za humanitárních krizí.

b) Sledování prostředků

EU by měla posílit svůj systém sledování investic v oblasti výživy s cílem získat přesnější údaje o poměru výdajů na přístupy cílené na výživu a přístupy, které na ni mají vliv. Lepší sledování je základním prvkem posíleného rámce odpovědnosti v oblasti výživy. Bude také přispívat k systému sledování finančních prostředků, který sdílí rozvojová partneri a země v rámci iniciativy SUN. Prozkoumá využití indikátoru výživy jako doplnění systému kódů Výboru pro rozvojovou pomoc OECD. Systém by měl zlepšit přesnost zpráv a soulad mezi dárci, a tím umožnit lepší porozumění tokům výdajů v oblasti výživy celkově i větší odpovědnost na všech úrovních. Měla by se rovněž zlepšit přesnost díky použití kritérií, která jsou řízena cíli a očekávanými výsledky jednotlivých opatření. Informace budou sdíleny pro veřejnou kontrolu, budou se přezkoumávat a na jejich základě se budou provádět kroky k nápravě možných chyb nebo nedostatků.

5. BUDOUCÍ KROKY – SHRnutí OPATŘENÍ, KTERÁ BY EU MĚLA PODNIKNOT

Tím, že se zaměřuje na výživu matek a dětí, činí EU krok vpřed a zaujímá čelné postavení v boji proti světovému hladu a nedostatečnému zajišťování potravin a výživy. Toto sdělení ukazuje postup, jakým lze zajistit lepší výsledky v oblasti výživy, a co je pro to třeba učinit:

1. EU by měla podporovat země v jejich úsilí bojovat proti podvýživě a jejím nejškodlivějším projevům, zadržnému růstu a vyhubnutí. Řešení otázek výživy je v prvé řadě odpovědností partnerských zemí, které se vyzývají k vypracování strategií a akčních plánů s odhadem nákladů, které by měly zahrnovat vnitrostátní investice. Rozvojová podpora EU by měla být sladěna s politikami a prioritami partnerů v souladu se zásadami účinné pomoci. EU bude rovněž zajišťovat soulad mezi svými politikami, které mají vliv na zajišťování potravin a výživy.
2. Prvních 1 000 dnů života je považováno za zásadní pro předcházení podvýživě a jejím následkům. EU by proto měla usilovat o zlepšení výživy matek a dětí. Kromě toho by se opatření měla prioritně zaměřit také na dívky a ženy v reprodukčním věku.
3. Reakce na humanitární krize se zaměří na nejzranitelnější skupiny trpící nebo ohrožené akutní podvýživou. EU by měla v souladu se zásadami odolnosti nadále řešit problém chronické podvýživy v těchto podmínkách.
4. Je třeba navýšit investice v oblasti výživy v kontextu rozvojové i humanitární pomoci, aby se výsledný stav výživy zlepšil, a Komise vytvoří pro tyto investice rámec pro odpovědnost. Bude vytvářet a sdílet nástroje pro sledování investic v oblasti výživy a metodiku pro měření dopadu a výsledků boje proti podvýživě. Komise se zavázala podporovat partnerské země při snižování počtu dětí do pěti let,

kteří trpí zaostáváním růstu, nejméně o 7 milionů a rozvíjet svůj rámec pro odpovědnost s cílem měřit a sledovat pokroky ode dneška do roku 2025.

5. Pro řešení otázek výživy je nutný meziodvětvový přístup. EU by měla podporovat přístup, který uznává nutnost sladění politik v oblasti rozvoje venkova, udržitelného zemědělství, veřejného zdraví, zajištění vody a hygieny, sociální ochrany a vzdělávání, s cílem zlepšit zajišťování potravin a výživy a účinně ovlivňovat nutriční stav žen a dětí. Bude proveden systematický přezkum stavu výživy v jednotlivých zemích tak, aby EU mohla zajistit začlenění otázek výživy do příslušných odvětvových přístupů a řídit jejich provádění pro dosažení lepších výsledků v oblasti výživy, a to v oblasti humanitárních i rozvojových opatření.
6. Řešení otázek výživy vyžaduje úzkou spolupráci mezi aktéry humanitární a rozvojové pomoci. EU je odhodlána taková propojení posilovat, například pomocí společných analýz zranitelnosti a operačního plánování, s cílem zvyšovat odolnost nejzranitelnějších skupin obyvatel.
7. EU by měla investovat do výzkumu s cílem rozšířit základnu faktických poznatků o účinnosti a účelnosti různých opatření ve vztahu k výživě. Bude rovněž podporovat informační systémy a vytváření technických odborných znalostí a kapacit v oblasti výživy.
8. Zásadní význam v boji proti podvýživě má zapojení podniků a EU by se měla snažit rozvíjet spolupráci se soukromým sektorem tak, aby podpořila odpovědné obchodní praktiky.
9. EU by měla prosazovat otázky výživy na mezinárodních fórech, jako jsou G8/G20, Světové zdravotnické shromáždění či Výbor pro celosvětové zajišťování potravin, a nadále se účastnit klíčových iniciativ, jako je iniciativa SUN, Stálý výbor OSN pro výživu, Výbor pro potravinovou pomoc, Výzva k vymýcení hladu, Mezinárodní konference o výživě (ICN2) a humanitární systém seskupení. EU by rovněž měla usilovat o to, aby zajistila odpovídající postavení výživy v rámci rozvojových plánů po roce 2015, a bude nadále usilovat o lepší správu v oblasti výživy na mezinárodní úrovni.
10. Iniciativa SUN napomohla zvýšení mezinárodního povědomí o otázkách výživy. Komise bude i nadále podporovat činnost této iniciativy a její úsilí o omezení podvýživy na úrovni jednotlivých zemí. Komise bude podporovat zapojení více zemí s velkým zatížením i dárcovských zemí do této iniciativy.

Toto sdělení provází pracovní dokument útvarů Komise o podvýživě v mimořádných situacích, který uvádí základní zásady pro humanitární reakci na problémy výživy a popisuje osvědčené postupy.

Evropský parlament a Rada se vyzývají, aby vyjádřily svůj názor na postup navrhovaný Komisí.

Příloha 1: Slovníček pojmů

Zajištění potravin je stav, kdy mají všichni lidé za všech okolností fyzický i ekonomický přístup k dostatečnému množství bezpečných a výživných potravin, které odpovídají jejich stravovacím potřebám a jídelním preferencím a umožňují jim aktivní a zdravý život.

Humanitární krize je událost nebo řada událostí, které představují kritické ohrožení zdraví, bezpečnosti nebo dobrých životních podmínek komunity či jiné velké skupiny osob. Humanitární krize může být vyvolána přírodními jevy nebo člověkem, může mít rychlý nebo pomalý nástup a krátké nebo dlouhé trvání.

Nesprávná výživa představuje fyzické zdravotní problémy související s využíváním živin organismem. Existují dva typy nesprávné výživy: podvýživa a nadměrná výživa.

Deficit mikronutrientů je druh podvýživy, který se týká vitaminů a minerálních látek. Deficity železa, jódu, vitamínu A a zinku se řadí mezi deset hlavních příčin úmrtí způsobených chorobami v rozvojových zemích.

Věda o **výživě** zkoumá, jak živiny a jiné látky v potravinách působí a navzájem se ovlivňují ve vztahu ke zdraví.

Podvýživa zahrnuje: i) nitroděložní růstovou retardaci, která vede k nízké porodní hmotnosti, ii) zadržovaný růst, iii) vyhubnutí a nutriční edémy a iv) deficity významných mikronutrientů.

Podváha zahrnuje děti s nízkou hmotností ve vztahu k výšce (vyhublé) nebo malou výškou ve vztahu k věku (se zadržným růstem).

Vyhubnutí je problém způsobený nedávným rychlým úbytkem hmotnosti nebo nedosahováním hmotnostního přírůstku, a to krátkodobě. Projevuje se nízkou tělesnou hmotností ve vztahu k výšce.

Zadržný růst je způsoben chronickou podvýživou a projevuje se malou výškou ve vztahu k věku. Vzhledem k tomu, že výška ve vztahu k věku je ukazatelem dlouhodobějších vlivů, představuje užitečnější kritérium pro dlouhodobé plánování a tvorbu politiky.